

Historiallinen katse kirjoitettuun nuoruuteen

Kati Launis

*Ilona Kempainen, Kirsti Salmi-Niklander & Saara Tuomaala (toim.) 2011.
Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta.
Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. 195 s.*

Nuoruus puhuttaa nykyisin, on kyse sitten nuorten syrjäytymiseen liittyvästä huolesta tai varovaisen toiveikkaista huomioista koskien nuorten fiksuuntuvia juomatapoja. Nuoruuden pohtiminen ja analysointi – ja ylipäänsä ymmärrys nuoruudesta ihmiselämän erityisenä vaiheena – ei kuitenkaan ole meidän aikamme keksintöä. Tämän osoittaa teos *Kirjoitettu nuoruus*, joka käsittelee kirjoittavia nuoria ja kirjoituksia nuoruudesta 1900-luvun alkupuolen modernisoituvassa Suomessa.

Teos on nimetty ajatuksella. Otsikon sanat – kirjoitettu, nuoruus, aikalaistulkintoja – ohjaavat lukijaa siihen, mitä on tulossa: artikkelikokoelma, joka etsii nuoruuden (tässä noin ikävuodet 15–25) historiallisia merkityksiä. Napakkaa otsikkoa seuraa painavasisältöinen johdanto, josta vastaavat teoksen toimittajat Ilona Kempainen, Kirsti Salmi-Niklander ja Saara Tuomaala.

Jos koko kirjan lukemiseen ei liikene aikaa, suositan johdannon lukemista. Kirjoittajat nostavat siinä esiin esimerkiksi nuoruuden suhteen modernisaatioon ja – edelleen vaikutusvaltaisen – ajatusmallin, jossa nuoret nähdään yhtä aikaa kansakunnan tulevaisuuden toivona ja sen järjestystä uhkaavana, hallitsemattomana massana. Esiin nousee myös se tärkeä (ja näin intersektionaaliseksi nimetyn lukutavan kulta-aikoina ajantasainen) seikka, että asuinpaikka, sukupuoli ja luokka vaikuttavat nuoruuden määrittelyyn. Itsenäistä kansakuntaa rakennettiin maalaisnuorison varaan, kun taas kaupunkien työläisnuoriso nähtiin uhkana sille.

Teoksessa on hyödynnetty monipuolisesti erilaisia aineistoja, mikä on yksi kirjan ehdottomista ansioista. Mukana on niin *nuorten* itsensä kirjoittamia tekstejä (käsinkirjoitettuja lehtiä ja kouluaineita), *nuorista* kirjoitettuja sanomalehtikirjoituksia sekä, kolmanneksi, *nuorille* kirjoitettua kirjallisuutta. Tämän valinnan myötä ilmiö tulee kattavasti käsitellyksi, ja esiin nousee myös nuorten oma ääni, joka helposti jää tutkimuksessa piiloon. Mietin, olisiko otsikoksi sopinut myös – nuorten omaa, aktiivista panosta painottava – ”Kirjoitettu ja kirjoittava nuoruus”?

Aineistonsa osalta teos nivoutuu tutkimuskentällä kasvavaan kiinnostukseen lukemisen ja kirjoittamisen historiaa kohtaan. Niistä kummastakin tuli 1900-luvun alkupuolella merkittävä osa suomalaisnuorten elämää. Kirjoittamisesta ja lukemisesta tuli myös uudenlaisia välineitä oman identiteetin rakentamiseen. Kirjoittaminen henkilökohtaistui.

Kirjoitettu nuoruus, kerrottu sota

Kirjoitettu nuoruus on jaettu kolmeen osioon. Ensimmäisen osion aineistona ovat käsinkirjoitetut lehdet, joita nuoret ovat tehneet omissa yhteisöissään. Suullis-kirjallisia verkostoja monipuolisesti tutkinut Kirsti Salmi-Niklander osoittaa artikkelissaan, että nuoret työläisnaiset löysivät paikkansa kirjoittamisen kentällä työväenyhdistysten käsinkirjoitettujen lehtien kirjoittajina, osana sosiaalista tekijyyttä. Saara Tuomaala puolestaan tuo esiin, että

Pohjois-Pohjanmaan nuorisoseurojen lehdet olivat väylä tukea agraaria henkeä, perhekeisyyttä, isänmaallisuutta ja tilanhoidon jatkuvuutta.

Marko Tikan artikkelissa esittäytyvät kahden nuijamaalaisen perheen poikien lehdet *Sittäinen* ja *Ämmätär*. Parodiseen tyyliin kirjoitettuja lehtijuttulainauksia lukiessa saa hereät naurut. *Sittäisessä* vuodelta 1915 kerrotaan näin: ”Lehden toimituksen talossa tapahtui tänä iltana kello siihen aikaan jota minä en tiedä, hiljainen räjähdys. Erään lehden avustajan peräventtiili oli liian höplällä, niin että se hiljaa räjähti.” Tällä edelleen erityisesti poikien suosimalla huumorin lajilla, pieruhuumorilla, on näemmä pitkät historialliset juuret.

Teoksen toisessa osiossa siirrytään fiktion pariin. Hellevi Hakala esittelee artikkelissaan kaksi tuntemattomaksi jäänyttä naiskirjailijaa Aili Somersalon ja Annikki Virvatulen. Hakala pohtii heidän edustamansa lajin, *neitoromaanin*, ideologisia kytköksiä 1920–30-luvun valkoisessa Suomessa ja osoittaa, että se propagoi vahvasti muun muassa suomalaiskansallisen identiteetin, suursuomalaisuuden, rodullisen ylemmyyden ja selkeiden sukupuoliroolien puolesta. Murtumana ja lievänä valtaviiran vastustuksen aseena Hakala mainitsee poikatyön ja uuden naisen hahmot. Tuomas Tepora nostaa artikkelissaan esiin toisen maailmansodan aikana julkaistut, sota-olosuhteisiin sijoittuvat nuortenkirjat. Rintamalle sijoitettujen poikakirjojen tärkeimpiä juonteita oli itsensä mitätöiminen isänmaan edessä. Tämä nousee esiin esimerkiksi Sampo Haahtelan teoksessa *Pellervon suuri tehtävä* (1940) ja Kaarlo Nuorvalan *Taistelulähetissä* (1941).

Kolmannessa osiossa Marianne Junila ja Ilona Kemppainen jatkavat sotakokemusten parissa. Kemppaisen artikkeli keskittyy jatkosotaan, aineistona kotirintaman lasten ja nuorten kuvaukset lehdistössä kesällä ja syksyllä 1941. Marianne Junilan aineistona ovat tamperelaisten koulutytöiden kirjoittamat aineet sisällissodasta. Kuten Junila toteaa, Tampereen tyttölyseon oppilaat tiesivät hyvin, millaista kerrontaa heiltä odotettiin: kirjoitukset päätyivät valkoisten puolesta toimineen lehtorin pöydälle. Ainutlaatuisen aineiston myötä sotaan aukeaa uusi näkökulma. Sota merkitsi tytöille paitsi pelkoa ja kauhua myös ennennäkemättömän jännittävää spektaakkelia ja seikkailua.

Kirjoitetulla nuoruudella on annettavaa paitsi nuoruuden myös kirjoittamisen ja lukemisen historiasta kiinnostuneille lukijoille ja tutkijoille. Aina voi tietysti penätä puuttuvien näkökulmien perään, ja tämän kirjan kohdalla niitä tuli mieleeni kaksi. Olisi ollut kiinnostavaa lukea, millaista nuoruutta tuotettiin omaelämäkerrallisissa teksteissä (päiväkirjoissa tai kirjeissä) tai uuden, kehittyvän lastenpsykiatrian tieteenalan parissa. Millaisena nähtiin normeista poikkeava, ”ongelmallinen” nuoruus?

Toivon, että kirja kuluisi myös kasvatustehtävissä toimivien käsissä. Se avaa kirkkaan ikkunan siihen, millaista nuoruus ennen oli, mitä nuoret kokivat ja mitä heiltä odotettiin. Siinä missä tuon ajan nuoret tuottivat minuuttaan kirjoittamalla ja omissa yhteisöissään, tämän päivän nuoriso kirjoittaa identiteettiään pitkälti sosiaalisessa mediassa. Historiallinen katse on aina myös katse nykypäivään. Historian läsnäolo nuoruuden ja kasvatuksen tutkimuksessa auttaa torjumaan historiattomuuden peikkaa, jota nykyinen tuloksellisuutta tuijottava ajattelu ilolla ruokkii ja silittelee.

Dosentti Kati Launis on tutkijatohtorina Suomen Akatemian hankkeessa ”Hauraat subjektit: Lapsuus suomalaisessa kirjallisuudessa ja lääketieteessä 1850–2000-luvuilla” (Kotimainen kirjallisuus, Turun yliopisto).